

ЖАМ

Олена Юрїївна
0977194499@ukr.net

УДК 336.774.3(045)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКУ НА
ПРИБУТОК ТА ПОДАТКУ НА
ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ: СУЧАСНИЙ
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИCOMPARATIVE ANALYSIS OF INCOME
TAX AND TAX ON THE SHOWN OUT
CAPITAL: MODERN REALITIES AND
PROSPECTSк.е.н., доцент, Національний
авіаційний університетСУХОПЕР
Яна Іванівна
yana11081998@ukr.netстудентка, Національний
авіаційний університетDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.5\(3\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2020.5(3).3)

ZHAM Olena Yuriivna – PhD in Economics, Associate Professor, National Aviation University

SUKHOPER Yana Ivanivna – student, National Aviation University

Статтю присвячено характеристиці та аналізу податку на прибуток в Україні на сучасному етапі, також розглянуто питання рівня податкового навантаження, рівня всіх надходжень до державного бюджету України та всі питання та проблеми пов'язані з його управлінням. Також досліджено перспективи реформ стосовно цього податку, трансформації його у податок на виведений капітал в умовах отримання збитків підприємствами та зниження показників економічного рівня загалом. У статті здійснено порівняльний аналіз цих двох податків та проаналізовано вплив такого реформування на економіку всієї країни. Проаналізовано також європейські моделі оподаткування прибутку компаній з метою виконання міжнародних норм Україною.

* * *

The paper is devoted to the characterization and analysis of income tax in Ukraine at the present stage, as well as the issue of the level of tax burden, the level of all revenues to the state budget of Ukraine and all issues and problems associated with its management. The authors also examined the prospects for reform of this tax, its transformation into a tax on the withdrawn capital in the conditions of losses for enterprises and a decrease in economic indicators in general. The paper provides a comparative analysis of these two taxes and analyzes the impact of such a reform on the economy of the whole country. Also analyzed are European models of taxation of corporate profits in order to comply with international standards of Ukraine. At the present stage, the income tax is the main tax paid by legal entities, because making a profit is the main goal of any company, and such a tax can both promote development and cause quite big problems for business. At the same time, there is a lot of discussion and controversy about the transformation of the traditional income tax by the withholding tax, taking the example of Estonia. This issue is one of the most pressing now, because the transformation of the tax will have a strong impact on the state of our economy and will allow the business sector to develop with renewed vigor fairly quickly. The subject of this study is the tax on withdrawn capital, as well as how it affects the business of our country. The question of how to ensure reform in general and the transformation of income tax into withholding tax is still controversial and is often raised in the work of various experts.

The paper describes and compares these two taxes (income tax and withheld capital tax), focusing on the problems and shortcomings of both taxes and ways to improve the situation.

Ключові слова: податок на прибуток, оподаткування прибутку, податкове навантаження, податок на виведений капітал, порівняльний аналіз

Keywords: income tax, taxation of profit, tax loading, tax on the shown out capital, comparative analysis

ВСТУП

Українська система сплати податків на прибуток підприємств майже повністю задовольняє міжнародні стандарти. На сучасному етапі податок на прибуток є головним податком, який сплачують юридичні особи, бо саме отримання прибутку є основною метою будь-якої компанії, а такий податок може як сприяти розвитку, так і спричинити досить великі проблеми для бізнесу. Водночас відбувається досить багато дискусій та суперечок стосовно трансформації традиційного податку на прибуток податком на виведений капітал, беручи до прикладу Естонію. Це питання є одним з найактуальніших зараз, тому що трансформація податку досить сильно вплине на стан економіки нашої країни та дасть змогу розвинути підприємницькому сектору з новою силою досить швидко. Предметом цього дослідження виступає податок на виведений ка-

пітал, а також те, як саме він впливає на бізнес нашої країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання відносно того, як забезпечити реформу загалом та трансформацію податку на прибуток у податок на виведений капітал викликає і зараз суперечки та часто порушується в роботах різних фахівців Т. Шевцова, О. Шемяткіна, П. Себаст'яновича, Е. Курганського, О. Соколовського, І. Таптунова та ін.

МЕТОЮ статті є охарактеризувати та порівняти два цих податки (податок на прибуток та податок на виведений капітал), особливо зосередити увагу на проблемах і недоліках обох податків та на шляхи покращення ситуації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Починаючи з 2015 р. Україна запровадила класичну

європейську модель податку на прибуток, відповідно до якої основним серед всіх показників для розрахунку об'єкта оподаткування виступає бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, який потім коригується на різниці, що визначаються у Податковому кодексі України. Це означає, що об'єкт оподаткування повинен розраховуватись лише на основі даних фінансової звітності платника податків, через це фіскальний орган надає право здійснювати звірку того чи правильно ведеться бухгалтерський облік на підприємствах для різних податкових цілей. Класична європейська модель оподаткування прибутку є найпопулярнішою серед країн ЄС (не беручи до уваги Естонію), основна частина яких належить до Організації економічного співробітництва та розвитку [7].

Розглядаючи "єстонську модель", за якою Естонія у 2000 р. перейшла з податку на прибуток на власний вид податку, податком на виведений капітал оподатковують дивіденди або розподілений прибуток, а не сам прибуток компаній. Сам задум, ідея такого різновиду податків користується неабиякою популярністю у регіоні. Так, Грузія перейшла на даний вид податку ще на початку 2017 р., Молдова здійснила таку трансформацію за прикладом єстонської моделі у 2008 р. (але з часом скасувала її) [2].

З огляду на перше враження, різниця у податку на прибуток та податку на виведений капітал є істотною. Задля об'єктивності дослідження здійснимо порівняння та аналіз цих двох податків (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння податку на прибуток та податку на виведений капітал

Критерії	Податок на прибуток	Податок на виведений капітал
База оподаткування	Фінансовий прибуток компаній (відповідно до МСФЗ / національних стандартів обліку) з несуттєвими коригуваннями	Розподілений прибуток (дивіденди) та інші види виведеного з податкової системи капіталу, лише здійснені транзакції
Ставка	18% податок на прибуток + 5 % податок на доходи фізичних осіб + 1,5 % військовий збір на дивіденди. Ефективна ставка податку 23,33 %	Становлять 5%, 15% і 20% та залежать від здійснених операцій. Платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті. Обов'язок щодо нарахування та сплати податку виникає у платника податку у випадку здійснення операції, що є об'єктом оподаткування
Міжнародні перекази та операції з трансфертним ціноутворенням	Коригування фінансового результату щодо трансфертного ціноутворення	Транзакції оподатковують, якщо є необхідними коригування відповідно до правил трансфертного ціноутворення
Податок на інвестиції	Оподаткування за ставкою 18 %, якщо фінансують за рахунок нерозподіленого прибутку; зараховано до витрат, якщо фінансування за рахунок кредиту. Прискорені норми амортизації для обладнання: 2 роки	-
Оподаткування витратів, які не мають відношення до бізнесу	Неділові види витратів повинні фінансуватись з прибутку. Перевірки за фінансовою звітністю	Оподатковують податком на доходи фізичних осіб
Вплив від зміни обмінного курсу	Може суттєво впливати на базу оподаткування. Різке знецінення гривні призводить до великих збитків, які декларують та переносять на майбутні періоди платники податків	-
Податок на кредити та відсоток за кредитами від пов'язаних осіб	Правило тонкої капіталізації обмежує відсотки, які включено до податкових витрат, з врахуванням розміру боргу по відношенню до розміру статутного капіталу	Відсотки, сплачені пов'язаним особам (нерезидентам) оподатковують за ставкою 20 % у частині, яка перевищує 50 % максимальної ставки Національного банку України
Оподаткування операцій з пов'язаними особами відносно товарів, послуг та прав власності	Всі витрати бізнесу, які включено як витрати при розрахунку бази оподаткування, повинні відповідати принципу звичайних цін	Лише контрольовані операції (лише товари) з неплатниками, використання методу «звичайної ціни» з оподаткуванням перевищень за ставкою 20 %

На базі показників наведених у табл. 1 можна повністю провести комплексний аналіз стосовно впливу зміни податку на прибуток на інший вид податку.

Надлишкова міра оподаткування має негативний вплив на інвестиційний клімат України. Податковий тягар, що лягає на реальний сектор економіки дуже сильно знижає процес економічного відтворення, а

підприємництво може бути рентабельним, зазвичай, лише в єдиних умовах замовчування більшої частини своїх доходів задля уникнення обкладання податками.

Запровадження податку на виведений капітал сприятиме позитивній інвестиційній ситуації у країні через те, що нерозподілений прибуток підприємств, з яких здійснюють фінансування інвестицій, не виступатиме

у майбутньому об'єктом, який обкладається податком на прибуток. Запаси грошей компаній зростатимуть, що сприятиме підвищенню можливостей для фінансування більших інвестицій (в т.ч. за рахунок збільшення числа доступних кредитів та позик). І справді доступ до кредитів теж трохи покращиться через те, що підприємствам вже не треба буде підробляти собі збитки замість прибутків у фінансовій звітності задля значного зменшення податкових навантажень, що зі свого боку досить сильно знизить їх платоспроможність з погляду фінансових інституцій. Якщо ж оподатковувати лише виведений капітал, можна значно спростити життя новоствореним компаніям, яким знайомі ці труднощі, що пов'язані зі сплатою податку на прибуток раніше, ніж підприємство взагалі вийде на позитивний баланс руху грошових коштів, тоді як податок на виведений капітал вони почнуть перераховувати лише у випадку розподілення прибутку. Це також посприятиме відкриттю нових підприємств, розвитку вітчизняної економіки та зростанню малого бізнесу, як і економічного добробуту населення [4].

Головною ознакою такої системи є загалом те, що з появою можливості перенесення величезних збитків підприємств на майбутнє та істотне уникнення сплати податків багато підприємств взагалі не платять податок на прибуток, а тому не страждає від оподаткування нерозподіленого прибутку. Загалом у сучасній системі нерозподілений прибуток обкладається податком за ставкою 18 %, але недавно запровадили прискорені норми амортизації на інвестиції в обладнання, які можуть бути амортизовані протягом 2 років. Ця норма значно знизилася різницю в оподаткуванні нерозподіленого прибутку між цими 2 системами. Але різниця залишилася для інвестицій в нерухомість та інших видів основних засобів [2].

З погляду практики порівняння податку на прибуток та податку на виведений капітал може лише значно покращити інвестиційні можливості того малого числа компаній, які сплачують податки за принципом обов'язковості сплати податків, не мають значних збитків, що переноситимуться на майбутні періоди, та інвестують в інші, відмінні від обладнання, основні засоби. Але така система є досить вигідною для новостворених підприємств. Крім того, стануть більш доступними банківські кредити та позики. У кінцевому підсумку ініціювання до запровадження податку на

виведений капітал, напевно, не сильно по впливає на інвестиції порівняно із сучасною системою. Але водночас відповідні прискорені норми амортизації у системі податку на прибуток компаній є підходом до скорочення різниці між системами. Крім того, навряд чи можна юридично скасувати у сучасній системі нагромаджені через знецінення гривні збитки підприємств від курсових різниць, якими б підозрілими та маловірогідними вони не були [3].

Сплата податків на дохід від операційної діяльності буде простішою через те, що зникнуть питання та проблеми, які ставлять під загрозу Державну фіскальну службу та мають змогу сильно вплинути на фінансові доходи компаній. Скажімо, оцінка справедливої вартості активів або резервів на виконання зобов'язань. Залишаться актуальними інші погляди в т.ч. правила трансфертного ціноутворення. Крім того, лімітування податкових перевірок перевіркою окремих операцій, а не повної фінансової звітності підприємств, може дуже сильно зменшити всі адміністративні витрати для самої компанії та органів влади.

Всі розуміють, що після того як запровадять податок на виведений капітал підприємств, компанії перестануть платити великі дивіденди (а замість цього почнуть використовувати нерозподілений прибуток на те, щоб профінансувати інвестиції), доходи бюджету зменшаться у перші роки після введення нової податкової системи. Дійсно, в Естонії після започаткування податку на виведений капітал у 2000 р. податкові доходи від ПВД спочатку були набагато нижчими за надходження від податку на прибуток компаній. До цього ж у проекті закону О. Шемяткіна та Т. Шевцової [7] внесено пропозицію стосовно ставки податку 15 % для дивідендів, які сплачуються резидентам України, і це є набагато нижча ставка, ніж поточна ефективна ставка 23,33 %. Це означає, найперше, що податкова відстрочка та низька ставка податку призведуть рано чи пізно до негативного фіскального впливу.

За фактом фіскальний вплив від сплати податку на прибуток компаній треба порівнювати з його не досить гарним сучасним станом. Особливо зміна надходжень від податку за минулі роки говорить про поступове зниження значення цього податку у формуванні дохідної частини бюджету (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз зміни податкових надходжень до зведеного бюджету України в розрізі податків за 2014-2019 рр., млн. грн. [складено та розраховано авторами за даними джерела [6]]

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Доходи бюджету	357084,2	534694,8	616274,8	793265	928108,3	998278,9
Податкові надходження	280178,3	409417,5	503879,4	627153,7	753815,6	799776
частка у доходах держ. бюджету, %	78,46	76,57	81,76	79,06	81,22	80,12
Податок на прибуток	39941,9	34776,3	54344,1	66911,9	96882,3	107086,3
частка у доходах держ. бюджету, %	11,19	6,5	8,82	8,44	10,44	10,73
ПДФО	12645,8	45062	59810,5	75033,4	91741,8	109954
частка у доходах держ. бюджету, %	3,54	8,43	9,71	9,46	9,88	11,01
ПДВ	139024,3	178452,4	235506	313980,6	374508,2	378690,2
частка у доходах держ. бюджету, %	38,93	33,37	38,21	39,58	40,35	37,93
Акцизний податок	28085,5	38783,8	55116,3	66303,7	71143,8	69897,1
частка у доходах держ. бюджету, %	7,87	7,25	8,94	8,36	7,67	7

З огляду на приведені у табл. 2 дані та беручи до уваги статистику надходжень від податку на прибуток компаній, в останні роки та перепади цього податку, можна підсумувати, що цей податок зараз не є бюджетоутворюючим. Дохід від податку на прибуток знижується насамперед через значні податкові збитки, які переносять на майбутні періоди платники податку на прибуток. За логікою під час сплати податку на виведений капітал ці втрати не матимуть ролі через те, що підприємство сплачуватиме податок на розподілений прибуток. За здатності правильно розподілити прибутки підприємство вже не буде збитковим. Проведення операцій під контролем посприє негайним податковим надходженням, які не зможуть бути порівняні з попередніми збитками, що за сучасної системи зроблять неможливим збільшення доходів завдяки застосуванню правил трансфертного ціноутворення.

Може спостерігатися зростання податкових надходжень від податку на виведений капітал у довгостроковому періоді, якщо контролювати його сплату насправді буде більш зручно для податкових органів. Та все ж перші декілька років переходу від однієї системи до іншої певне виникатимуть негаразди із податковим контролем через те, що як платникам податків, так і податковим органам треба буде цілком призвичаїтись до нової системи. Це, звичайно, посприє короткостроковим вигодам для підприємств та зі свого боку меншим доходам від податку на виведений капітал у перші роки започаткування [8].

Відомі вчені роблять свої прогнози, що після введення податку на виведений капітал вирішаться всі питання з глобальними схемами ухилення від сплати податків. Правила стосовно оподаткування відсотків за кредитами пов'язаних сторін, фінансової допомоги пов'язаним сторонам, на зміну цьому може з'явиться нова схема для ухилення від сплати податку: допомога або неповернений кредит, наданий пов'язаній особі закордон.

Найбільшим досягненням уряду України після 2014 р. було значне зменшення дефіциту у секторі державного управління. Повне фіскальне відшкодування будь-якої реформи повинно бути обов'язковим [3].

На нашу думку, без заходів із відшкодування суцільний вплив введення податку на виведений капітал стане негативним через те, що спровокує додатковий тиск на і без того складну ситуацію з бюджетом у країні. Для того щоб краще підрахувати вплив податку на виведений капітал на стан бюджету, треба здійснити аналіз даних, що стосуються нової податкової бази з ціллю точнішої оцінки доходів. Крім того, оцінки, що в силі, ще не в повному обсязі демонструють відрізки у часі надходжень податку на прибуток та податку на виведений капітал у перший рік після введення останнього. Деякі доходи податку на прибуток збираються тільки у першому кварталі року, наступного за податковим роком, у який вони будуть стягуватися. Отже, те, як вплине податок на виведений капітал на бюджет країни, можна буде помітити протягом перших двох років. Для того щоб спланувати бюджет, необхідно здійснювати надійні прогнози податкових надходжень з урахуванням цих часових проміжків.

ВИСНОВКИ

Таким чином, зміна системи сплати податків на прибуток компаній в Україні з податку на прибуток підприємств на запропонований податок на виведений капітал, очевидно матиме хоч і незначний, але позитивний економічний вплив на інвестиції. Фіскальний вплив у короткостроковому періоді, очевидно буде негативним і повинен цілком відшкодовуватися в умовах введення нового виду податку. У довгостроковій перспективі фіскальний вплив введення податку на виведений капітал, напевно, буде позитивним через спрощений контроль за дотриманням законодавства та відсутність перенесення збитків на майбутні періоди, в т.ч. через це буде спостерігатися непрямої ефект від покращення інвестиційного клімату. Підприємства та податкові органи, очевидно, виграватимуть від введення податку на виведений капітал через те, що зменшиться адміністративний тягар, тому прийняття рішення з приводу його запровадження насамперед повинно залежати від можливості відшкодувати короткострокові втрати доходів бюджету та присутності достатньо високого очікуваного адміністративного та економічного ефекту, щоб здійснити такі глобальні зміни законодавства.

Водночас у довгостроковій періоді система податку на виведений капітал виглядатиме як слушна та потрібна податкова система для України із особливими вигодами у формі зменшення адміністративного тягара, а це означає і полегшення контролю за дотриманням законодавства політичного тиску на податкові органи. У кінцевому підсумку підприємства отримали масові штрафи та пені за мізерні порушення, внаслідок чого позитивний вплив змін на інвестиційний клімат став негативним. Тобто, якщо Україна прийме рішення все-таки ввести ґрунтовні зміни у напрямку введення податку на виведений капітал, треба вчасно спрогнозувати повне та стійке відшкодування втрати бюджетних доходів до максимально можливого їх розміру.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Податок на виведений капітал на заміну податку на прибуток. URL: <http://b2future.org.ua/#rec7917051>
3. Порівняльна таблиця до проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал. URL: http://kmp.ua/wpcontent/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_10_2016.pdf
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал". URL: http://kmp.ua/wpcontent/uploads/2016/06/explanatory_note_ECT_08_2016.pdf
5. Проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал". URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-draft-law_10_2016.pdf
6. Войткова І.Р., Голишівська Л.В. Сутність податку на прибуток та його етапи розвитку. URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/3_82780.doc.htm
7. Державна казначейська служба України. URL: www.treasury.gov.ua
8. Копчинська К. Фіскальна ефективність оподатку-

вання прибутку підприємств. Фіскальна політика. 2014. URL: <https://www.irbis-nbuv.gov.ua>

9. Міністр фінансів: через введення податку на виведений капітал бюджет втратить на перших порах до 40 мільярдів. URL: <http://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-navivedeniy-kapital-byudjet-vtratit-na-pershih-porah-do-40-milyardiv.html>

10. Татунінова І.І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал. Європейський інформаційно-дослідницький центр. URL: www.kmp.ua

References

1. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian)

2. Withdrawn capital tax to replace income tax. URL: <http://b2future.org.ua/#rec7917051> (in Ukrainian)

3. Comparative table to the draft Law of Ukraine on Amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the withheld capital tax. URL: http://kmp.ua/wpcontent/uploads/2016/06/ECT-comparative-table_-10_2016.pdf (in Ukrainian)

4. Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine on Tax on Withdrawn

Capital". URL: http://kmp.ua/wpcontent/uploads/2016/06/explanatory_note_ECT_-08_2016.pdf (in Ukrainian)

5. Draft Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine on Tax on Withdrawn Capital". URL: http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/06/ECT-draft-law_10_2016.pdf (in Ukrainian)

6. Voitkova I.R., Holyshvska L.V. The essence of income tax and its stages of development. URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/3_82780.doc.htm

7. State Treasury Service of Ukraine. URL: www.treasury.gov.ua (in Ukrainian)

8. Kopchynska K. Fiscal efficiency of corporate income taxation. Fiscal policy. 2014. URL: <https://www.irbis-nbuv.gov.ua> (in Ukrainian)

9. Minister of Finances: due to the introduction of a tax on withdrawn capital, the budget will initially lose up to 40 billion. URL: <http://economics.unian.ua/finance/2117446-ministr-finansiv-cherez-vvedennya-podatku-navivedeniy-kapital-byudjet-vtratit-na-pershih-porah-do-40-milyardiv.html> (in Ukrainian)

10. Taptunova I.L. Transformation of corporate income tax into withheld capital tax. European Information Research Center. URL: www.kmp.ua. (in Ukrainian)